

dan ben ik daarbij gebonden aan de methoden, wil men de figuren, die in het spreken en schrijven onwillekeurig, als vanzelf telkens worden gebezigd.

Hier is een grote bevooroordeeldheid. Men vraagt, heeft het zin daarover te handelen. Het gezegde spreekt van zelf. Ik antwoord, het heeft zin om ons van het beschreven proces rekenschap te geven en dat zelfs om meer dan één reden.

In de eerste plaats om deze bevooroordeeldheid te onderscheiden van dingen, die er misschien op gelijken, maar die toch een ander karakter dragen. Ik kan geen ouden Grieksen tekst uitleggen, als ik niet lezen kan, als ik geen Grieks ken, als ik niet op de hoogte ben van feiten en omstandigheden die de tekst noemt of onderstelt. Voor exegese moet ik min of meer congeniaal met mijn tekst zijn ¹⁵⁾, misschien de bijzondere, de individuele gave ¹⁶⁾ hebben om uit te leggen, misschien een genie ¹⁷⁾ zijn, dat de moeilijkste teksten terstond doorziet en kan verklaren. Al deze dingen zijn van andere orde dan de eerstgenoemde. Ze zijn ten dele aan te leren, voor een ander deel gaven, die wel ten gevolge hebben, dat iemand het werk bijzonder goed doet, maar die toch niet uitsluiten, dat anderen het ook doen ¹⁸⁾. Voor ons komt het thans aan op het geloof, dat een woord verstaanbaar is en kan worden uitgelegd.

Ik kan mij voorstellen dat meer dan één popelt om mij in de rede te vallen en de opmerking wil maken, alles wat ge daar beweert, is juist, maar ge moogt het geen bevooroordeeldheid noemen, het is gebondenheid, de gebondenheid van den mens, waaraan hij zich niet kan onttrekken. Toch was het opzet, dat ik, wat ik noemde, tot de bevooroordeeldheid bracht. De zaak is immers deze. Men spreke vrij van gebondenheid. Maar bij den wetenschappelijken arbeid geef ik mij rekenschap van deze gebondenheid. Ik zie haar en ik handhaaf haar door ondanks haar toch door te gaan met verstaan en uitleggen. Omdat ik me aan de gebondenheid niet alleen niet kan, maar ook niet wil onttrekken, wordt ze bevooroordeeldheid, zij het dan een van dat bepaalde karakter, dat we als formeel hebben aangeduid. En juist omdat de zaken zo staan, kan ik verder gaan en consequenties trekken, zelfs consequenties van verschillend karakter.

De eerste is, dat alle uitleggen beperkt is, omdat de mens beperkt is ¹⁹⁾. Ik moet er rekening mee houden, dat ik den ander niet ten volle versta. Neem een kind, dat speelt in de kamer, waarin een schaal met koekjes op de tafel staat. Stel, dat dit kind haar moeder, die in de kamer aanwezig is, verzoekt een pop van de bovenste plank van een kast in de gang te halen, omdat het daar zelf niet bij kan.